

inbo

Marternieuws

van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

marternieuws@inbo.be • www.inbo.be

INBO Marternieuws 12 – oktober 2013

- [Boommarters in Sinaai: opvolging van drie nesten](#)
  - [Eufrasie en kroost](#)
  - [Madeleine en kroost](#)
  - [Germaine en kroost](#)
- [Brabantse dassen](#)
- [Voor de tweede keer dit jaar een das doodgereden in Peer \(Noord-Limburg\)](#)
- [Das doodgereden in Sint-Niklaas \(Oost-Vlaanderen\)](#)
- [Toekomstperspectief voor de das](#)
- [Nieuwe ottermelding in Noord-Limburg](#)
- [Kempense boommarters](#)

Boommarters in Sinaai: opvolging van drie nesten

Eufrasie en kroost

Dankzij het gebruik van de boomcamera van de Vleermuizenwerkgroep wisten we begin mei al dat Eufrasie twee jongen had (Marternieuws 11). Eufrasie en haar twee jongen kwamen de daaropvolgende weken regelmatig in beeld op de fotovallen. Daar waar Eufrasie in het winterhalfjaar nog genoegen nam met een heel klein leefgebied (enkel het bosreservaat), breidde ze haar leefgebied voor haarzelf en haar jongen uit met een stuk aan de andere kant van de gevaarlijke Weimanstraat. Dit stuk was in het winterhalfjaar een soort niemandsland: een bufferstrook tussen de leefgebieden van Eufrasie en Madeleine.

Wat gevreesd werd gebeurde ook effectief: op 10 juli vond Stijn Rothier een dode boommarter langs de Weimanstraat: één van de twee jongen van Eufrasie. Het dier kon spoedig ingezameld worden door marternetwerkmédewerker Mark Staut en was nog volledig intact.

Autopsie op deze jonge marter bevestigde al meteen hoe snel boommarters 'groot' worden : met 1370 gr woog dit dier nog amper ca. 200 gr minder dan een doorsnee meerjarig dier (zoals bv. de boommarter van Geel, zie verder). Voor deze gewichtsbepaling hebben we er alvast de inhoud van de propvolle maag van afgetrokken : ruim 80 gr aan zangvogels, waaronder een zanglijster en vijf nestjongen uit twee nesten van verschillende soorten.

Mannelijk jong van Eufrasie, gesneuveld op de drukke Weimanstraat op 10 juli 2013, foto INBO

Wisseling van melkgebit naar volwassen gebit is op een leeftijd van 15 weken reeds volop aan de gang cf. dubbele hoektand, de achterste is de melktand, foto INBO

Maaginhoud van het jong van Eufrasie, foto INBO

Eufrasie (halsbandzender met fluostrip) met haar resterend jong, 27 juli 2013, foto INBO

Resterend jong van Eufrasie, 16 juli en 13 augustus 2013, foto's INBO

Ook vorig jaar werd begin juli een zoon – en toen wellicht het enige jong – van Eufrasie doodgereden op de Weimanstraat. Het is een periode waarin de jongen de wereld beginnen te verkennen, en door hun onervarenheid worden ze vermoedelijk gemakkelijker overreden dan volwassen boommarters. Het jong dat dit jaar sneuvelde is al de vierde boommarter die als verkeersslachtoffer werd gevonden op een traject van zo'n 500m weg. Gelukkig is er verbetering op komst: op dit traject zullen een aantal verkeersdrempels komen die de snelheid fors naar beneden zullen halen. Ter hoogte van deze verkeersdrempels zal er een geleiding voor boommarters vanuit de bosrand richting drempels voorzien worden. Deze geleiding zal er eenvoudigweg in bestaan (lokaal inheemse) houtige vegetatie aan te planten tot tegen de drempels, zodat de boommarters geneigd zullen zijn om die dekking te volgen die hen naar de drempels zal leiden, waar de snelheid van de auto's het laagst ligt. Ook indien de marters op de korte stukken tussen de drempels oversteken zal de snelheid van de auto's nog altijd veel lager liggen dan voorheen, wat de kans op aanrijdingen sowieso sterk zal verkleinen. Deze werken

kaderen in een gepland globaal herinrichtingsproject voor de – ook voor mensen – zeer gevaarlijke Weimanstraat, waarbij ook in de aanleg van een fietspad wordt voorzien. Het fietspad zal aangelegd worden langs de zoom van het huidige bosreservaat, gescheiden van de rijbaan. Specifiek met betrekking tot de problematiek inzake aanrijdingen van dieren – en van boommarters in het bijzonder – werd hierover advies bij het INBO ingewonnen.

In volle zomer stak Eufrasie ook enkele keren de Moervaart over richting Vette-meers. Daar bevindt zich echter het territorium van Germaine, zij het dat ook hier gedurende het winterhalfjaar een soort van bufferstrook aanwezig was waar geen van beide marters hun dagrustplaatsen had. Op 1 augustus was Eufrasie bijzonder actief op klaarlichte dag. Binnen een tijdsspanne van een paar uur zwom ze de Moervaart over van de Heirnisse naar de Vette-meers, om zich vervolgens in sneltreinvaart over een vrij groot gebied te bewegen. Ze maakte daarbij een grote boog en dwarste niet alleen bebost terrein maar ook uitgestrekte maisakkers en zelfs aardappelvelden, voorheen ongezien bij Eufrasie! Uiteindelijk kwam ze opnieuw tot rust vlakbij de Moervaart in de Vette-meers, ongeveer op het punt waar ze enkele uren voordien de oversteek gemaakt moet hebben. Omdat dit gedrag dermate afwijkend is van wat we gewoon zijn bij Eufrasie, vermoeden we dat hier mogelijk een territoriaal dispuut met haar buur Germaine aan de gang was (haar dochter van 2011), dan wel eventueel een interactie met een volwassen mannetje, het was tenslotte volop paartijd. Naarmate het einde van de zomer naderde leek haar activiteitsgebied zich opnieuw in hoofdzaak te beperken tot het bosreservaat zelf. In 2011 kromp haar activiteitsgebied ook opnieuw in naarmate de herfst naderde. Ze stond toen een deel van haar territorium tijdelijk af aan haar zoon Valère, die pas het volgende voorjaar aan dispersie toe was.

Madeleine en kroost

Bij Madeleine hadden we de pech dat de boomholte waarin de jongen zich begin mei bevonden niet toegankelijk was voor de boomcamera. Daardoor waren we aangewezen op de fotovallen om een beeld te krijgen van het aantal jongen. Door de marters te doen kegelen (op de achterpoten staan, hier uitgelokt met voedsel) krijg je zicht op hun keelvlakken, die individueel verschillen. Slechts bij frontaal kegelende marters lukt het ten volle om een goed zicht te krijgen op het volledige keelvlakkenpatroon. Omdat de vacht 'rekbaar' is, kan eenzelfde dier in verschillende posities een schijnbaar verschillend keelvlakkenpatroon vertonen, wat aanleiding kan geven tot voorbarige conclusies betreffende het aantal dieren aanwezig in een gebied.

Op de grens van de territoria van Eufrasie en Madeleine verschenen, naast een jong van Madeleine, vooral Eufrasie en haar resterende jong op de foto's – Madeleine zelf liet zich veel minder zien op die plek. Verder in het territorium van Madeleine waagden Eufrasie en haar jong zich niet, net zoals Madeleine zich niet in het bosreservaat (kerngebied van Eufrasie) waagde.

Dieper in het territorium van Madeleine verschenen meerdere ongezenderde boommarters op de foto, waaronder minstens twee onderling herkenbare jongen van Madeleine. Mogelijk waren er meer jongen, maar omdat we ons enkel uitspreken op basis van foto's waarover geen enkele discussie mogelijk is, houden we het tot nader bericht op 'minstens twee' jongen.

We kunnen ook niet altijd met zekerheid zeggen of sommige boommarters die we in beeld kregen mogelijk geen volwassen mannetjes waren. Boommarters groeien heel snel en naarmate de zomermaanden vorderen, zijn ze op foto nog zeer moeilijk te onderscheiden van volwassen marters. Zo zijn de twee jongen van Madeleine in augustus al een heel stuk forser en groter dan hun moeder, waarschijnlijk zijn het dan ook twee mannetjes. De staart kan soms verheldering brengen, maar staat daartoe niet altijd goed op beeld. Jonge marters hebben een smal-cilindervormige en doorgaans zeer gave, dichte staart. Bij oudere marters is de staart meer pluimvormig en vaak rafeliger – zie bv. de kleurenfoto van de marter op de houtstapel in Marternieuws 11. De logica hier zou zijn dat het dier van deze foto het enige lokale, dominante en seksueel actieve mannetje is voor het ganse bosgebied, dat ongeveer de grootte heeft van een klassiek mannetjeterminatorium. Tenzij we hier te maken hebben met één of meerdere 'bezoekende' volwassen mannetjes, die niet lokaal-territoriaal gevestigd zijn. Een mogelijk antwoord op de sterke versnipperingstoestand en kleine individuele oppervlakte van de bossen in de regio?

Madeleine samen met jong, 17 juli 2013, foto INBO

Madeleine op 14 en 15 augustus 2013, foto's INBO

Jong 1 van Madeleine, 14 september 2013, foto INBO

Jong 2 van Madeleine, 13 augustus 2013, foto INBO

Naast het opvolgen via fotovallen verschaftte vooral de zender van Madeleine ons veel informatie met betrekking tot het terreingebruik en de grootte van haar territorium. Madeleine en haar kroost maakten gebruik van alle kleine bosjes die als in een dambordpatroon verspreid in het halfopen gebied liggen. Zelfs een maisakker in het midden van het gebied werd gebruikt als dagrust- en speelplaats voor de jongen. Ook bleek dat weelderige 'klimopbomen' meermaals als dagrustplaats werden uitgekozen.

Germaine en kroost

Omdat Germaine zowat een maand later dan Eufrasie en Madeleine jongen kreeg (Marternieuws 11) duurde het dan ook tot eind juni alvorens de nestholte verlaten werd en de posities opnieuw meer begonnen te wisselen. In de loop van juli kregen we echter het omgekeerde fenomeen van wat verwacht kon worden: de positiebepalingen gaven elke dag opnieuw exact dezelfde plaats aan, ook de activiteitsensor die op de zender zit liet niet meer van horen. Onmogelijk voor een boomarter die met grote jongen zit (Eufrasie en Madeleine legden uitgerekend in die periode dagelijks veel afstand af met hun jongen). We begonnen al te vrezen dat Germaine misschien gestorven was, maar we konden dit niet controleren omdat we geen toelating hebben tot het domein waar de zender zich bevond. Het was dan ook een grote opluchting toen op 6 augustus Germaine voor het eerst opnieuw in beeld verscheen op de plaats waar ze vorig jaar gevangen werd! Ze had geen zender meer aan (op de één of andere manier is deze dus los geraakt), maar kon duidelijk worden herkend aan haar keelvlekkenpatroon. Het werd zelfs nog beter: twee dagen later stonden twee ongezenderde boomarters samen in beeld op die locatie: Germaine samen met een jong! De daaropvolgende weken zouden zowel Germaine als haar jong regelmatig voor de lens verschijnen. Door ze te doen kegelen hebben we een goed beeld van de keelvlek van tenminste één jong – bovendien wellicht ook het enige dat dit stadium van nest-verlaten heeft bereikt. Hoeveel jongen Germaine oorspronkelijk mogelijk gehad heeft, kunnen we niet meer achterhalen.

Germaine (centraal) en haar jong (rechts) samen in beeld, 8 augustus 2013, foto INBO

Germaine, 24 augustus 2013, foto INBO

Jong van Germaine, 24 augustus 2013, foto INBO

Geert Braem (conservator van het gebied 'De Linie' van vzw Durme) had sinds 14 april ook een fotoval opgesteld op een plaats waar Germaine vorige herfst en winter regelmatig vertoefde. Maanden aan een stuk was dit zonder resultaat, tot in volle zomer plots twee boommarters in beeld verschijnen. Vermoedelijk zijn dit Germaine en haar jong (de marter onderaan met de witte keelvlak), al moeten we hier enig voorbehoud aan de dag leggen omdat de keelvlakpatronen niet zichtbaar zijn. De exacte datum van deze opname is niet bekend omdat de datum niet stond ingesteld op de cameraval. We weten wel dat het ergens tussen 24 juli (toen had Germaine haar zender nog aan) en 15 augustus moet zijn geweest.

Vermoedelijk Germaine (bovenaan) met haar jong (onderaan), zomer 2013 (datumweergave op foto klopt niet), foto Geert Braem

Op 23 september liet het jong van Germaine zich fotograferen in de Heirnisse (in het territorium van grootmoeder en buurvrouw Eufrasie). Een mooi voorbeeldje van een jonge boommarter die in zijn eerste najaar verkenningstochtjes onderneemt in de periferie van zijn geboorteterritorium.

Het jong van Germaine op verkenning in het territorium van grootmoeder en buurvrouw Eufrasie, foto INBO